

YÖNLENDİRİLMİŞ BEYİN FIRTINASI TEKNİĞİ: SCAMPER KONUSUNDA VELİ GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

A STUDY ON PARENTS' OPINIONS ON DIRECTED BRAIN STORMING TECHNIQUE: SCAMPER

Esed YAĞCI*

ÖZET: Scamper tekniği, öğrencilerin yaratıcılığını ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmede kullanılabilir, uygulaması kolay ve eğlenceli bir beyin fırtınası tekniğidir. Bu çalışmada, ilköğretim ikinci sınıf öğrencilerinde Atatürk bilincinin oluşturulmasında scamper tekniğinin kullanılmasına yönelik veli görüşleri incelenmiştir. Bu amaçla yürütülen çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Çalışmaya yedi sınıf öğretmeni, 187 öğrenci ve 98 öğrenci velisi katılmıştır. Veli görüşleri incelenerek betimsel yolla analizler gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonunda velilerin sürece ilişkin görüşlerinin bilişsel ve duyuşsal olmak üzere iki boyutta yer aldığı ve velilerin, öğrencilerde Atatürk bilincinin oluşturulmasında scamper tekniğinin kullanılmasına ilişkin olumlu görüşlere sahip oldukları ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler: Yaratıcı düşünme, scamper (yönlendirilmiş beyin fırtınası tekniği), araştırma becerileri

ABSTRACT: Scamper technique is a user-friendly and entertaining brain storming technique, which can be use to develop the creativity and creative thinking skills of students. This study examines the opinions of parents regarding the use of SCAMPER technique in creating the awareness of Atatürk in second grade students in primary school. Aiming to determine the opinions of parents, this study used case study method from qualitative research techniques. The study included seven classroom teachers, 187 students and 98 parents of students. Descriptive analyses were made examining the opinions of teachers. The study found that the opinions of parents had two dimensions as cognitive and affective; and the results from the examinations of parents' views indicated that they had positive opinions regarding the use of SCAMPER technique in creating the awareness of Atatürk in students.

Keywords: Creative thinking, scamper (directed brain storming technique), research skills

1. GİRİŞ

Birçok eğitimci ve öğretmen, yaratıcılığın her bireyde potansiyel olarak bulunan bir özellik olduğunu belirtmiştir. Bireyden bireye farklılık gösterse de yaratıcı olmayan insan yoktur ve asıl önemli olan her bireyde az ya da çok bulunan bu özelliğin nasıl ortaya çıkartılacağı ve geliştirileceğidir (Downing, 1997, Akt: Majid: 1). Çağcıl görüşlere göre yaratıcılık; her düzeyde var olan ve insan yaşamının her bölümünde kendini gösterebilen bir yeti, gündelik yaşamdan bilimsel çalışmalara dek uzanan, sanatsal alanda baş yapıtların ortaya çıkmasına neden olan süreçler bütünü ve ayrıca bir tutum ve davranış biçimidir (San, 2002; Akt; Üstündağ, 2009). Rawlinson'a (1995) göre küçük yaşta çocukların kendi başlarına veya arkadaşları ile oynadıkları oyunlar incelendiği zaman yaratıcılık yetenekleri görülebilir. Fakat çocuk büyüdükçe yaratıcı yetenekleri dışarıdan etkilerle başka yeteneklerin altında örtülü kalmaya başlar. Okul yaşantısı eğitime yönelik rutin davranışlar gerektirdiğinden yaratıcılık yeteneğini baskı altına almaktadır. İlköğretim birinci kademedeki öğrenim gören öğrencilerin öğrenim süreleri boyunca verilen eğitimin yaratıcı düşüncelerini geliştirmede fazla etkili olmadığına ilişkin bulgular bu yargıyı desteklemektedir (Atkıncı, 2001). Ataman (1995), okul öncesi dönemin (3-5 yaş) çocuğun ilk kez yaratıcı öğeler ortaya koyduğu dönem olduğunu belirtmektedir. Ona göre yaratıcılığın gelişmesindeki en kritik yaş dilimi, 5-6 yaş arasındır. Öğrencilerin yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmek, her öğretmen ve okulun başlıca

* Yrd. Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, e-mail: esed@hacettepe.edu.tr

görevleri arasında yer almaktadır. Yaratıcı problem çözme, karmaşık durumlarla başa çıkmak için bir sistem, plan ve yöntem içermektedir. Farklı düşünme, hayal kurma, orijinallik ve sezgi, yaratıcı düşünmenin en önemli noktalarıdır.

Diehl ve Tassoul, yaratıcılığı geliştiren teknikleri klasik beyin fırtınası (classical brain storming), beyin yazma (brain writing), zihin haritaları (mind mapping), 5N1K (SWs and H), analoji (benzetim) ve scamper (yönlendirilmiş beyin fırtınası) şeklinde sınıflandırmıştır. Bunlardan klasik beyin fırtınası olarak bilinen teknik, katılımcıların ilgili probleme yönelik doğaçlama fikirlerini söyledikleri, oturum yöneticisinin tüm fikirleri tahtaya yazdığı ve hızlı bir şekilde gerçekleştirilen, tüm fikirlerin eleştirilmeden paylaşıldığı bir tekniktir. Beyin yazmanın farklılığı ise grup içerisinde fikrini söylemekten çekinen kişilere, görüşlerini kimliklerini gizli tutarak yazılı olarak ifade etmelerine olanak sağlamasıdır. Zihin haritaları, fikir ve bilgilerin diyagramlarla temsil edilmesidir. Ortada genel bir tema yer alır, ilgili alt temalar ana temadan çizgilerle ayrılarak oluşturulur. 5N1K tekniğinde ise altı evrensel soru kullanılarak (kim, niçin, ne, nerede, ne zaman, nasıl) fikirler üretilir. Analoji (benzetim), katılımcıların orijinal problemten uzaklaştırılıp daha sonrasında yeni fikirler ve yaklaşımlarla geri gelmelerini sağlamak için kullanılabilir. Scamper tekniği ise farklı basamakları ile klasik beyin fırtınası tekniğinden ayrılmaktadır. Scamper, öğrencilerin yaratıcılığını ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmede kullanılabilir, uygulaması kolay ve eğlenceli bir beyin fırtınası tekniğidir. Çocuklara farklı düşünme, hayal kurma ve sezgilerini kullanarak özgün ürünler ortaya koyma şansı verir. Scamper tekniğinin ilkeleri, ilk kez 1953 yılında Alex Osborne tarafından önerilmiş, daha sonra Bob Eberle tarafından çocukların sezgisel, imgesel ve yaratıcı yeteneklerine dikkat çekmek amacıyla düzenlenmiştir. Scamper, çocuklara zihinsel kalıpların ötesinde hareket etme olanağı sağlar ve onları düşüncelerini değiştirmeleri veya birleştirmeleri konusunda harekete geçirerek yaratıcı düşüncelerini teşvik eder. Michalko'ya (2000) göre bu tekniğin temel felsefesi şudur: "Her fikir varolan başka bir fikirden doğar" (Akt: Yıldız ve İsrail, 2002).

Eberle (1984), "scamper" kelimesinin anlamında olduğu gibi (çocuk gibi koşup oynamak zıplamak) scamper tekniğinin de "bireyin zihninde fikir araştırması/üretimi için koşuşturma" ihtiyacını ortaya çıkardığını belirtmiştir. Scamper, öğrenci ve öğretmenlere, yaratıcı problem çözme becerilerini anlamada ve geliştirmede yardım eden bir yoldur. Bu teknik, İngilizce yedi sözcüğün baş harfinden oluşan bir akrostiş olup okul öncesinden başlayarak her düzeyde uygulanabilir. Akrostişteki her harf farklı olasılıkları ve soruları temsil etmekte ve yeni problemleri çözmeye yeni fikirlerin üretilmesine yardımcı olmaktadır. Bu fikirler tamamen problem için bir çözüm veya başka düşüncelere sevk edecek başlangıçlar da olabilir. SCAMPER, S: Substitute (yer değiştirme), C: Combine (birleştirme), A: Adapt (uyarlama), M: Modify, Minify, Magnify (değiştirme, küçültme, büyütme), P: Put to other uses (başka amaçlarla kullanma), E: Eliminate (yok etme, çıkarma) ve R: Reverse (tersine çevirme) sözcüklerinin İngilizce baş harflerinden oluşmaktadır. Scamper tekniği, öğrencilerin yaratıcı düşüncelerinin özgür kullanımı için çatısını kurarken aynı zamanda farklı düşünmeyi, hayal gücünü ve özgünlüğü sağlamada sistematik ve pratik yollar önermektedir (Glenn, 1997; Akt: İslim, 2011).

Scamper, "tartışma yöntemi içerisinde yer alan, yöntemin uygulamaya dönüştürülerek hayata geçirilmesini sağlayan, yaratıcı düşüncüyü destekleyen, pratik ve eğlenceli bir tür beyin fırtınası tekniği" olarak tanımlanabilir. Scamper tekniğinin özelliği tek bir nesnenin ele alınarak, daha önceden belirlenmiş olan adımlar üzerinden, o nesne hakkında beyin fırtınası yapılmasıdır (Glenn, 1997; Akt: İslim, 2011). Bu teknik için bir nesne veya kişi seçilir ve beyin fırtınası yoluyla bu nesne veya eşya değiştirilip geliştirilir. Bunun dışında herkes tarafından bilinen hikâyeler de kullanılabilir. Bunu yapmak için çocuğa sorular sorulur. Sorular, çocuğun daha önce alışık olmadığı bir şekilde onun düşünmesini sağlar. Bu sorular bir anlamda farklı düşünme becerilerini kazandırmaya yönelik itici bir güçtür. Çocukların düşüncesini geliştirip onların keşif yapmasını cesaretlendirir. Ayrıca esnek düşünmeyi ve kalıpları kırmaya öğretir (Yıldız ve İsrail, 2002).

Scamper tekniği bir nesneye odaklı bir seri düşünme sürecini temsil eder. Sürecin basamakları ve her bir basamağın işlevi şu şekilde belirtilmektedir: (Glenn, 1997; Serrat, 2009)

1. Yer değiştirme (substitute): Buradaki amaç, bir insan ya da eşyanın yerine geçebilecek başka insan ya da eşyaların tayin edilmesidir. Bu aşamada var olan her şeyin (örneğin eşyaların, fikirlerin, sürecin, hatta duyguların bile) yeri değiştirilebilir. Bu aşama, doğru fikre ulaşılan kadar bir deneme yanılma sürecidir. Bu basamaktaki yardımcı sorular:

- Nelerin/ kimlerin yerleri değişebilir?
- Kurallar değişebilir mi?
- Yerine kimi/neyi koyabilirim?
- Başka kim/ne/hangi yer olabilir?

2. Birleştirme (combine): Buradaki ana düşünce eşyaları bir araya getirmek, onları birleştirmektir. Birçok yaratıcı düşünme işlemleri yeni bir şey üretmek için var olan ve birbirleri ile ilişkisiz önceki bilgi, fikir veya eşyaları birleştirmeyi yani sentezi de içerir. Bu basamaktaki yardımcı sorular:

- Hangi fikirler birleştirilebilir?
- Amaçları birleştirebilir miyiz?
- Nasıl bir birleştirme yapılabilir?
- Olası çözümleri arttırmak için neler birleştirilebilir?
- Hangi materyalleri birleştirebiliriz?

3. Uyarılama (adapt): Özgün düşünememek için ilk önce başkalarının fikirleri ile kendi fikirlerimizi yakınlaştırmamız gerekir. Uyarılama süreci yaratıcılıkta kaçınılmaz bir süreçtir. Birçok yeni fikrin ortaya çıkışı zaten var olan fikirlere dayanmaktadır. Uyarılamanın nedeni bir duruma ya da amaca uyması için düzenleme yapmaktır. Bu aşamada şu sorular sorulur:

- Buna benzeyen başka neler var?
- Başka hangi fikir bunu belirtiyor?
- Bir önceki ile paralellik gösteriyor mu?
- Hangi süreçlere uyarlayabilirim?/Neler uyarlanabilir?
- Fikirlerimi başka hangi içeriklerin içine yerleştirebilirim?

4. Değiştirme, büyültme, küçültme (modify, magnify, minify): İnsanlar genellikle değer verdikleri nesnelere, değer vermediklerine göre daha büyük görürler. Bir şeyi değiştirdiğiniz zaman, nasıl daha iyi olması gerektiğini, nasıl genişletilebileceğini ve ya daraltılabileceğini, basitleştirmeyi veya karmaşılaştırmayı da düşünürüz. Bir şeyi büyütme; genişletme, daha yoğun, daha büyük hale getirmek, bir şeyi küçültme ise daha açık, daha anlaşılır ve ya daha az hale getirmektir. En mükemmel bir kare bile arkasına daire fonu konulduğunda eğik olmadığı halde eğik gibi gösterilebilir. Bu basamaktaki yardımcı sorular:

- Neler genişletilebilir, büyütülebilir, abartılabilir?
- Daha iyi hale getirmek için nasıl bir değişiklik yapılabilir?
- Neyi değiştirebilirim? (şeklini, rengini, bedenini, formunu, büyüklüğünü, tadını vb...)

5. Başka amaçlarla kullanma (put to other uses): Yaratıcı insanlar herhangi bir şeyi alıp ondan yararlı hale gelecek yeni bir şey elde edebilir. Eşyaların geleneksel/orijinal kullanımının dışında farklı amaçlar için kullanımını planlamak esastır. Başka kullanım amaçlarını bulmak için şu sorular sorulur:

- Bunun için başka neler kullanılabilir?
- Başka alternatif yollar var mıdır?
- Diğerleri nasıl kullanılmaktadır?

6. Yok etme/çıkarma (eliminate or elaborate): Bazen fikirler, bazı şeyleri daha basit düşünerek veya eleyerek ortaya çıkar. Fikirleri veya nesnelere budayarak gerçekten gerekli olan kısma ulaşmak mümkündür. Bu aşamada şu sorular sorulabilir:

- Bunlar daha az veya daha küçük olsa ne olurdu?
- Neleri eklemeli veya çıkarmalıyım?
- Neyi basitleştirmeli veya zenginleştirmeliyim?
- Neler gerekli, neler gerekli değil?

7. Tersine çevirme/ yeniden düzenleme (reverse or rearrange): Yaratıcılığın, bilmediğimiz şeyleri bulmak için bildiklerimizi yeniden düzenlemek olduğu söylenebilir. Bakış açınızı tersine çevirmek size yeni fikirler getirir. Tersten baktığınızda görmediklerinizi görebilme şansınız doğar. Yeni bir plan, tasarımı ya da şekil düşünmeyi temel alır. Bu basamaktaki yardımcı sorular:

- Başka hangi düzenlemeler daha uygundur?

- İçeriklerin yerleri, sırası değişebilir mi?
- Olumlu ve olumsuz yönleri yer değiştirebilir mi?
- Olumsuzluklar tersine çevrilebilir mi?
- Başka hangi düzenlemeler daha iyi olabilir?
- Düzeni tersine çevirirsem ne olur?

Scamper çalışmaları benzer sorular kullanılarak öykü, masal ya da şiirler üzerinde de çok rahatlıkla kullanılabilir. İşbirliğine dayalı öğrenme gibi diğer etkin öğrenme yöntemleri ile ya da istenirse bireysel çalışma ile birlikte sınıfta çok rahat uygulanabilir. Scamper çalışmalarında ürün geliştirme çalışması bittikten sonra istenirse öğrencilerin hayal ettikleri ürünleri ya da ürün üzerindeki değişiklikleri resimlendirmeleri istenebilir. Bu yöntemi uygularken özellikle amacın yeni ürünler keşfetmek değil öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmek olduğu unutulmamalıdır. Uygulama aşamasında öğrencinin çalışma sürecine katılımı daha çok önemsenmeli, üründen çok çalışma sürecine vurgu yapılmalıdır (Yıldız ve İsrail, 2002).

Bilindiği gibi hayal gücü, fiziksel olarak duyu organlarıyla ulaşılamayan zihinsel şekillerin ya da resimlerin kafanın içerisinde oluşturulması, başka bir deyişle farklı/ıraksak düşünme becerisidir. Çoğu zaman etrafımızdaki eşyaları kategorilere ayırarak kalıplaştırırız ve bu durum bizim bu eşyaları farklı şekillerde görmemizi/hayal etmemizi engeller. Scamper, öğrencilerimizin değişim ve benzersiz fikirleri ortaya koyabilmeleri için yaratıcı bir basamak görevini görür. Unutulmamalıdır ki yaratıcı düşünmeyi destekleyerek, daha üst düzey öğrenci katılımı sağlamak, güdülenmeyi arttırmak ve daha olumlu öz-benlik geliştirmek olasıdır. Konunun önemi dikkate alınarak, bu çalışmada ilköğretim düzeyinde, scamper tekniğinin kullanılmasına yönelik veli görüşleri incelenmiştir. Bu çerçevede çalışmanın problem cümlesi “İlköğretim ikinci sınıf öğrencilerinde Atatürk bilincinin oluşturulmasında scamper tekniğinin kullanılmasına yönelik veli görüşleri nelerdir?” şeklinde oluşturulmuştur.

2. YÖNTEM

Scamper tekniğinin kullanılmasına ilişkin veli görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Creswell (2009) durum çalışmalarını, araştırmacının bir programı, olayı, etkinliği, süreci, bir ya da birden fazla kişiyi derinlemesine incelediği sorgulama biçimi olarak açıklamıştır. Durumlar genellikle zaman ya da etkinlikler ile birbirine bağlıdır ve araştırmacı ayrıntılı bilgiyi çeşitli veri toplama süreçlerini kullanarak toplar (Creswell, 2009). Başka bir deyişle durum çalışması, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi (içeriği) içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı, birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan, görgül bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005; Patton, 1990).

2.1.Çalışma Grubu

Bu araştırma, özel bir ilköğretim okulundaki yedi sınıf öğretmeni,187 öğrenci ve 98 öğrenci velisi üzerinde yürütülmüştür.

2.2. Veri Toplama Aracı

Velilere, öğrencilerde Atatürk bilincinin oluşturulmasında scamper tekniğinin kullanılmasına yönelik açık uçlu soru sorulmuş, veli görüşleri kâğıt kalem kullanarak toplanmıştır. Veli görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanan ve açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formları, alan yazın ve araştırma sorusu doğrultusunda hazırlanarak uzman görüşüne sunulmuş ve kapsam, dil ve anlaşılır olması boyutları açısından incelemiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Çalışmada ilköğretim ikinci sınıf öğrencilerinde Atatürk bilincinin oluşturulması konusunda scamper tekniğinin kullanılmasına yönelik veli görüşleri incelenmiştir. Verilerin analizinde betimsel yöntem kullanılmıştır. Betimsel analizde, elde edilen veriler belirlenen temalara göre sistematik ve

açık bir biçimde betimlenir, bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek 2005). Velilerin sürece ilişkin görüşleri, araştırmacıyı bilişsel ve duyuşsal boyut olmak üzere iki ana temaya ulaştırmıştır. Bu temalar bulgular bölümünde ayrıntılı olarak tartışılmıştır.

2.4. Çalışma Süreci

2.4.1. Uygulamanın Aşamaları

2.4.2. Öğretmen Eğitimi

Çalışmaya başlamadan önce, öğretmenlere yönlendirilmiş beyin fırtınası tekniğinin ne olduğu, sınıfta nasıl kullanılacağı, öğretmen, öğrenci ve velilerden neler beklendiği konusunda eğitim verilmiştir. Bu eğitim süresince öğretmenlerle beyin fırtınası yapılarak çalışma sorusu, çalışma sorusunun ve ortaya konulacak ürünün ne olacağı ve nasıl şekilleneceği belirlenmiştir. Ürün olarak “Atatürk olmasaydı ne olurdu?” sorusuna yanıt vermek üzere birer kitap hazırlamasına karar verilmiştir. Ayrıca yine öğretmenler ve eğitimi veren uzmanla birlikte 2 öğretim teknoloğunun katıldığı beyin fırtınası sonucu kitabın içeriği de belirlenmiştir. Konu başlıklarının seçiminde “İlköğretim İkinci Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı” göz önünde bulundurulmuş ve konular

- Eğitim alanı,
- Toplumsal alan,
- Ölçüler alanı
- Spor Sanat alanı olarak belirlenmiştir.

Bu programa ait kılavuzda aynı zamanda Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nda yer alan kazanımlar Atatürkçülük konularıyla eşleştirilmiştir. Bu eşleştirme ikinci sınıflar için aşağıdaki şekilde yapılmıştır (MEB, 2009):

- Atatürk’ün kişiliğini ve özelliklerini tanımaya ilgi duyuş
- Dayanışmanın günlük hayatımızdaki önemini kavrayabilme.
- Atatürk’ün öğrenim hayatı bilgisi
- Türk milletinin Atatürk’ün önderliğinde bir çok hak ve hürriyete kavuştuğunu fark edebilme.
- Dayanışmanın günlük hayatımızdaki önemini kavrayabilme.
- İnsanların sahip olduğu hak ve hürriyetleri fark edebilme.
- Dayanışmanın günlük hayatımızdaki önemi kavrayabilme.
- Atatürk’ün insan hak ve hürriyetlerine önem verdiğini fark edebilme
- Atatürk’ün kişiliğini ve özelliklerini tanımaya ilgi duyuş.
- Atatürk’ün Türk milletine yaptığı hizmetleri fark edebilme.
- Atatürk’ün hayatıyla ilgili olaylar ve olgular bilgisi.

Seçilen dört konu başlığının genel olarak bu kazanımları kapsadığı görülmektedir.

2.4.3 Öğrencilerle Yürütülen Çalışma

Bu aşamada öğretmenler ile birlikte iki öğretim teknoloğu, iki hafta süre ile öğrencilere “scamper” a hazırlık çalışmaları yaptırmış, bu süreçte öğrencilerin yaratıcı düşünceleri ve farklı bakış açıları geliştirmeleri desteklenmiştir. Öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak defter, çanta ya da bu yaş grubu öğrencilerinin hayatlarında önemli olabilecek somut bir nesne üzerinde scamper tekniği ile çalışmaları sağlanmıştır. (Bu nesneye sınıf öğretmeni kendisi karar vermiştir.) Scamper tekniği dışında öğrencilerle yine yaratıcı düşünmeyi ve farklı bakış açısı geliştirmeyi destekleyecek hayal kurma oyunları oynamışlardır. Örneğin öğrenciler gözlerini kapatmışlar, öğretmenlerinin verdiği yönerge ile kaybolan bir nesneyi evlerinde aramışlardır.

Çalışma sürecinde öğretmenler, öğrencileri 4-5 kişilik gruplara ayırmış ve her grup, eğitim alanı, toplumsal alan, ölçüler alanı ve spor-sanat alanlarından birini seçmişlerdir. Scamper tekniğini kullanarak seçtikleri alana ilişkin hazırlayacakları Atatürk kitabına bilgi toplamak amacıyla yaratıcı

sorular oluşturmuşlardır. Sorularına yanıt bulabilmek için de bilimsel yöntem basamaklarını izleyerek bilgi toplamışlar, yine scamper tekniğini uygulayarak, çeşitli etkinlikler geliştirmişlerdir. Öğrencilere, bilgiye ulaşma, problem çözme, iletişim kurma, karar verme ve yeni bilgi üretme için kullanabilecekleri becerileri kazandırma amacıyla öğretmenler ve ARGE uzmanları tarafından, bir proje defteri hazırlanmıştır. Proje defterinde, bilgiye ulaşmanın altı basamağına (bilgi ihtiyacını tanımlama, bilgiyi arama, bilgiyi bulma, bilgiyi kullanma, sentez yapma ve değerlendirme) yer verilmiş ve öğrenciler bu basamaklara göre yönlendirilmiştir. Örneğin, öğrencilere, bilgi ihtiyacını tanımlama basamağında, çalışmanın sınırlarını belirlemek için “ne yapacağına” karar vermesi gerektiği, çalışmaya başlamadan önce, neler yapması gerektiğini, sorumluluklarının neler olduğunu bilmesi, çalışmasını planlaması ve çalışma sorunu oluşturması gerektiği, değerlendirme basamağında, “Çalışmam nasıl oldu? Başka yapacağım bir şey var mı?” sorularına cevap araması gerektiği belirtilmiştir.

Bilimsel yöntemin ilk basamağı olan bilgi toplama süreci için öğrenciler okulda Atatürk’le ilgili filmler izlemiş, Atatürk’ün evine gezi düzenlenmiştir. Ayrıca her grubun kendi konusuna ilişkin ödevler verilmiştir. Verilen ödevlerin diğer disiplinlerle (Türkçe, Matematik gibi) ilişkilendirilmesine özen gösterilmiştir. Her grup kendi sürecini belirlemiş ve yürütmüş, gruplar sonuçlarını yazarak raporlaştırmışlardır. Bu süreçte öğretmenler diğer yaratıcı yöntem ve tekniklerden de yararlanmışlar, örneğin balık kılıcını kullanmışlardır. Ayrıca öğrencilerin kendilerinin yaptıkları resimler ve bulup getirdikleri fotoğraflardan da yararlanmışlardır.

Öğrenciler hazırladıkları kitapları, bilimsel yöntem ve scamper tekniği ile edindikleri deneyimleri ve süreçte yaptıklarını, öğretmenlerinin yönetiminde velilerine açık sınıf gününde sunmuşlardır.

2.4.4 Velilerle Yürütülen Çalışma

Süreç ile ilgili olarak velilere bilgilendirme mektubu gönderilmiş ve velilerle işbirliği sağlanmıştır. Velilerin işbirliğinin güçlenmesi için veli toplantılarında yüz yüze açıklamalar yapılmış, öğrencilerden beklenen ürünlerle ilgili olarak onlardan beklenenler açıklanmış, açık uçlu soruları yanıtlanmaları istenmiştir.

3. BULGULAR VE YORUM

Yukarıda da belirtildiği gibi velilerin sürece ilişkin görüşleri, araştırmacıyı iki ana temaya ulaştırmıştır. Veli görüşleri bilişsel ve duyuşsal boyut olmak üzere iki tema altında toplanmıştır.

3.1 Bilişsel Boyut

Bu tema altında veliler, bu süreçte öğrencilerin,

- bilgiye ulaşma,
- ulaştıkları bilgileri ihtiyacına göre seçme,
- bilgiyi organize etme ve
- ürünü ortaya koyuş biçimlerine ilişkin görüşleri belirtmişlerdir.

Scamper tekniği ile Atatürk bilincinin oluşturulmasına ilişkin uygulamalarda öğrenme-öğretme sürecinin nasıl gerçekleştiği, veli görüşmelerinin analizi sonucu ortaya konmuştur. Veliler çocuklarının bu çalışma ile bilişsel olarak neler kazandıklarını vurgularken, kullanılan tekniğe ilişkin gözlemlerini aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

" ... Bu çalışma ile oğlumun ve arkadaşlarının araştırma ve projelere daha çok zaman ayırmalarına, internet, filmler, kütüphane gibi çok farklı öğrenme kaynaklarını kullanmalarına, kendi öğrenmelerinden sorumlu olmalarına ve ne öğrendiklerinin farkına varmalarına fırsat tanıdığını gördüm. Ayrıca, işlenen yöntem ile farklı düşündüğünü, hayal gücünü kullandığına şahit oldum ..." A.K

"...Hayat Bilgisi dersinde yapılan bu uygulama ile öğrenciler ve öğretmenler birlikte çalıştı. Anlatım ve soru-cevap gibi klasik anlayışın dışına çıktılar. Kullanılan teknik oğlumun farklı düşündüğünü, farklı sorular sorduğunu gördüm. Proje sunumlarının bizimle paylaşılması da çok güzeldi..." S. N.

Veliler, süreçte kullanılan tekniğin diğer tekniklerden farklı olduğunu belirtirken, süreçte kullanılan araştırma basamaklarının önemini de vurgulamışlardır.

"... Üniteyi ilgilendiren etkinlikleri ile konuların işlenmesinde daha kalıcı bilgilere, sahip olduklarına inandım. Çocuklarımızı daha yakından tanımamıza onların neler yapabileceklerini görmemize, bilgiye nasıl ulaştıklarını ve nasıl paylaştıklarını görmek çok güzeldi. ..." S. D.

" Kızımın küçük bir araştırmacı ciddiyeti ile elde ettiği bilgiyi farklı şekilde ve kendi yorumlarıyla sunmaları, neler kazandıklarını gösterdi. Kullanılan teknik kızıma öz güvem kazandırdı. Teşekkür ederiz. " U. Ö.

"Geçen sene çok duygulanmıştık, ancak bu sene göğsümüzü kabardı ve çok gururlandık. Çocuklarımızın kendini bu kadar başarı ile ifade edebilme becerisi ve başarısı kazandırdığınız ve onları kendilerine yeten bireyler olarak eğittiğiniz için teşekkür ederiz. Atatürkçü çocuklarımız bizim gurur kaynağımız." Y. K. U.

"Oğlumuz bu uygulamada yer aldığı için çok şanslıyız. Bir veli olarak eskiden sınıfta ne yaptığını anlamak isterdim. Çoğu zaman doyurucu cevaplar alamazdım. Ama artık biliyorum, oğlumun bana anlatmasına gerek yok. Sürecin bizimle paylaşımı, oğlum ve grup arkadaşlarının adım adım bilgiyi nasıl işlediklerini de görmeme yardım etti"A. Y.

3.2 Duyuşsal Boyut

Veliler bu çalışmada çocuklarının duyuşsal olarak neler kazandıklarını da aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

"Ben bir eğitimci olarak bu çalışmanın önemini farkındayım. Kızım bu çalışmayı çok sevdi. Atatürk'le ilgili coşkusunu görmek, bir araştırmacı ciddiyeti ile bilgiye ulaşması ve paylaşması bizi çok mutlu etti, teşekkür ederim." H. E.

"...Oğlum için ilgi çekici etkinliklerdi. Oğlumun derse olan ilgisini artırarak derse daha fazla katılmasını sağladı. Oğlumun çaba harcadığını görmek beni mutlu etti. Oğlumun kendisine olan güvenini artırdı diyebilirim..." S. D.

"Atatürk'ü güzel kızımın ve arkadaşlarının ifadesinde duymak çok gurur verici, umarım bu bilinçle büyür ve hep bizi gururlandırırınız. Sizinle gurur duyuyoruz. Emeğinize sağlık öğretmenim..." A. A.

"Öğrencilerin derste zevk aldıklarını mutlu olduklarını ve tam katılım sağladıklarını gördüm. Ortaya çıkan ürün de öğrencilerde özgüven oluşturdu ... " K. N.

"Emeği geçen tüm öğretmenlerimize ve ... sınıfı öğrencilerine çok teşekkür ediyoruz. Böylesine anlamlı bir etkinlik düzenleyerek çocuklarımızın hem bilgi dağarcığına hem de kişisel gelişimlerine, vatan sevgisi ve Atatürk bilincinin oluşmasına inanılmaz katkı sağladığınız için çok teşekkür ederiz." T. K.

"Sevgili ... Öğrencileri, Bir kez daha gördük ki, sizlerden öğreneceğimiz daha çok şey var. Coşkunuz muhteşemdi. Sizleri seven ve sizlerle gurur duyan velileriniz ..." M. E.

"Sevgili Öğretmenimiz, Değerli Yavrularımız, yüce Atatürk ile ilgili bizlere çok güzel bilgiler verdiniz. Çok çok emekler harcamışsınız. Çok güzel bir sunum oldu. Çok çok teşekkür ederiz." İ. İ.

"Sevgili ... Hocam, kendi çocukluğum ile bugün seyrettiğim çocuklarımız arasındaki farkı büyük mutlulukla izledim. Emekleriniz için çok teşekkürler." C. B.

"Atatürk'ün devrimlerini ve toplum hayatında yaptığı değişiklikleri çocuklarımızı çok güzel öğreten siz öğretmenlerimizi en derin sevgi saygılarımla kutluyorum. Çocuklarımızın coşkusunu hiç unutmayacağız ..."

"Kızım, arkadaşlarıyla artık daha çok şey paylaşabiliyor. İşbirliğini ve sorumluluk almayı öğrendi. Hayat Bilgisi dersine ve okula karşı çok istekli, çok mutlu ..." Y. S.

"Oğlum grup olarak çalışmaktan, araştırma yapmaktan çok mutlu idi. Paylaşmayı, sorumluluk almayı öğrendi. Grup içinde çalışmaktan, üretilen sorular için bilgi bulmaktan çok mutluydu. Çalışmada motivasyonu çok yüksekti. Teşekkür ederim" K. M.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Eğitim sistemi, bireylerin düşünce yapılarını geliştirmeyi, aklını çeşitli biçimlerde kullanmayı, diğer kuşakların yaptıklarını yineleyen değil, yeni şeyler yapabilme yeteneği olan insanlar yaratmayı amaçlar. Bunu gerçekleştirebilmek için de eğitim sisteminde yaratıcılığı etkin kılmak gereklidir. Özgür ve eleştirel düşünme yaratıcılığın, dolayısıyla çağdaş eğitim anlayışının gereklerinden biridir (İpşiroğlu, 1993; Çelek, 2001; Noyanalpan, 1993; Akt; Yenilmez ve Yolcu, 2007). Yaratıcılık, tüm duygusal ve zihinsel etkinliklerde, her türlü çalışma ve uğraşın içinde var olan, insan yaşamının ve insan gelişiminin tüm yönlerinin temelini meydana getiren bir yeti olarak tanımlanabilir (San, 1979; Akt; Üstündağ, 2009:1). Torrance (1965), öğrencilere, değişimle başa çıkabilmeleri, kullanışsız çözümlerden doğan hayal kırıklığından kaçınabilmeleri, yorgunluğun önüne geçebilmeleri, alternatif planlar sayesinde güven kazanabilmeleri, beklenmedik olayların şokundan kurtulabilmeleri, umutsuz seçimlerden uzak durabilmeleri ve yaşam zevklerini artırabilmeleri için farklı/yaratıcı düşünmenin öğretilmesini önermektedir (Akt; Mijares, 1985). Yaratıcılığı oluşturmada en güçlü araçlar; yaratıcı eğitim, cesaret verici bir ortam, doğal liderlik ve disiplinlerarası takım çalışmasını içerir (Pawlak, 2000; Akt; Üstündağ, 2009). Yaratıcı eğitim, okul öncesinden başlayan diğer bir deyişle olabildiğince erken başlayan eğitim programlarını içermektedir (Üstündağ, 2009). Öğrencilerin farklı/yaratıcı düşünmelerine yardımcı olmak üzere eğitim programlarında yer alacak tekniklerden biri yönlendirilmiş beyin fırtınası olarak da adlandırılan scamper tekniğidir.

Problem çözme yaklaşımlarından biri olan scamper, bireyin, analiz edebilme ve farklı yönlerden düşünebilmesi için birçok sorular sorduğu, doğru çözüme karar verebilmesi ve işe yarar bir sona ulaşması için yaratıcılığını kullandığı yapılandırılmış bir süreçtir. Bu tekniği uygularken amacın yeni ürünler keşfetmek değil, çocukların yaratıcılıklarını geliştirmek olduğu unutulmamalıdır. Uygulama aşamasında çocuğun çalışma sürecine katılımı daha çok önemsenmeli, üründen çok çalışma sürecine vurgu yapılmalıdır (Yıldız ve İsrail, 2002).

Scamper, dördüncü ve sekizinci sınıf öğrencilerine öğretilmiş ve öğrencilerin performanslarını olumlu yönde etkilediği ortaya konmuştur (Westberg, 1996: 3). Majid, Tan ve Soh (2003) internet kullanımı ve scamper tekniğinin yazma becerisindeki yaratıcılığı artırma üzerine bir çalışma yapmışlardır. 60 ilköğretim öğrencisi üzerinde yürütülen çalışmada bir ay kadar bir sürede öğrenciler yazma becerilerinde yaratıcılıklarını geliştirmek için internet ve scamper kullanmayı öğrenmişlerdir. Elde edilen sonuçlara göre scamper tekniği, öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerini güçlendirmiştir. Yazarlar, bu tekniğin yaygınlaştırılması ve bu amaçla öğretmenlerin uzmanlardan eğitim almaları

gerektiğini belirtmişlerdir. Scamper tekniği, psikolojik danışma alanında da psikolojik danışmanların, danışanların ve kendilerinin daha yaratıcı olmalarına yardımcı olma amacıyla kullanılmaktadır (Gladding, 2011). Ayrıca üstün yetenekli çocukların stresle başa çıkmalarına yardımcı olmada da önerilmektedir (Webb, Meckstroth & Tolan, 1982; Akt; Mijares, 1985).

Bu çalışmada ilköğretim ikinci sınıf öğrencilerinde Atatürk bilincinin oluşturulması konusunda scamper tekniğinin kullanılmasına yönelik veli görüşleri incelenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre velilerin olumlu görüşlere sahip oldukları ve sürece ilişkin görüşlerinin bilişsel ve duyuşsal olmak üzere iki boyutta yer aldığı ortaya çıkmıştır. Veli görüşleri, çalışma sürecinde öğrencilerde araştırma yapma, sorumluluk alma, işbirliği yapma gibi becerilerin de olumlu yönde olduğunu ortaya koymuştur. Bu nedenle, öğretme-öğrenme ortamında scamper tekniği kullanılarak, öğrencilere farklı becerilerin kazandırılması sağlanabilir. Çalışma süreci konusunda velilerin bilgilendirilmesi, kullanılan teknik konusunda bilgi verilmesi de süreci etkili kılabilir.

KAYNAKÇA

- Ataman, A. (1995). *Eğitim sürecinde yaratıcılık ve eğitim*. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Atkıncı, H. (2001). *İlköğretim birinci kademe eğitim programlarının yaratıcı düşünmenin gelişimine etkisi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (3rd Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Diehl, J.C. & Tassoul, M. (t.y). *Creativity techiques* 4 Nisan 2011 tarihinde ad <http://www.d4s-sbs.org/MD.pdf> adresinden alınmıştır.
- Gladding, S. T. (2011). Using creativity and the creative arts in counseling: An International Approach, *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4(35), 1-7.
- Glenn, R. E. (1997). SCAMPER for Student Creativity, *Education Digest*, Vol. 62, No.6, 67-69, 1997.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2009). *İlköğretim Hayat Bilgisi dersi öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- İslim, Ö. F. (2011). *SCAMPER: (Yönlendirilmiş beyin fırtınası tekniği)*. 5. Uluslar arası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu, 22-24 Eylül 2011, Fırat Üniversitesi, Elazığ. 12 Şubat 2011 tarihinde <http://web.firat.edu.tr/icits2011/papers/27676.pdf> adresinden alınmıştır.
- Majid, D. A., Tan, A.-G. & Soh, K.-C. (2003). Enhancing children's creativity: An exploratory study on using the internet and SCAMPER as creative writing tools. *The Korean Journal of Thinking & Problem Solving*, 13(2), 67-81.
- Mijares, B.E. (1985). *Scamper technique and anxiety on creativity enhancement*. Unpublished doctoral dissertation, Mississippi State University.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. (2nd. Ed.). Sage, Newbury Park, CA.
- Rawlinson, G. (1995). *Yaratıcı düşünme ve beyin fırtınası* (Çev: Osman Değirmen). Bireysel Yatırım Dizisi, İstanbul: Rota Yayınları.
- Serrat, O. (2009). *The SCAMPER technique*. 3 Mart 2010 tarihinde <http://www.adb.org/Documents/Information/Knowledge-Solutions/The-SCAMPER-Technique.pdf> adresinden alınmıştır.
- Üstündağ, T. (2009). *Yaratıcılığa yolculuk*. (3.Baskı), Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Westberg, K. L. (1996). The effects of teaching students how to invent. *Journal of Creative Behavior*, 30(4), 249-267.
- Yenilmez, K. ve Yolcu, B. (2007). Öğretmen davranışlarının yaratıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkısı, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 95-105.
- Yıldız, V. ve İsrail, E. (2001). *Yaratıcılığı geliştirmede bir yol: SCAMPER*. Yaşadıkça Eğitim, 74-75, 53-55.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (Genişletilmiş 5. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Extended Abstract

Scamper technique is a user-friendly and entertaining brain storming technique, which can be used to develop the creativity and creative thinking skills of students. It differentiates from classical brain storming technique by its different steps. Scamper gives children the opportunity to produce original things using their imagination and intuition. Children can move and behave beyond intellectual blocks and this technique encourages their creative thinking by evoking them to change or unit their opinions. Eberle (1984) states that similar with the meaning of the word "Scamper" (capering like children), "Scamper technique" will reveal the need for "a rush for intellectual idea examination/creation of individuals". Scamper is a way helping students and teachers comprehend and develop creative problem solving methods. This technique can be applied in all grades of education beginning from preschool period and its name is an acrostic consisting of the first letters of seven

words in English. Each letter in acrostic represents a different possibility and question and helps producing new ideas in solving new problems. These ideas may completely be a solution for a problem or a new beginning referring other perceptions. Scamper stands for S: Substitute, C: Combine, A: Adapt, M: Modify, Minify, Magnify, P: Put to other uses, E: Eliminate and R: Reverse. Scamper technique both enables basis for the independent use of creative thinking of students and suggests systematical and practical ways in providing imagination and originality..

This study examines the opinions of parents regarding the use of scamper technique in creating the awareness of Atatürk in second grade students in primary school. Aiming to determine the opinions of parents, this study used case study method from qualitative research techniques; and was conducted with second grade students and teachers in primary school. The study included 7 classroom teachers, 187 students and 98 parents of students. Descriptive analyses were made examining the opinions of teachers.

For the study, data was obtained through open-ended questions about the use of scamper technique in creating the awareness of Atatürk in students. When the opinions of parents about the use of scamper technique for the construction of Atatürk awareness in students, which have two dimensions as cognitive and affective, were examined, they were observed to be positive.

The views of parents have revealed that throughout study period, students have positively developed researching, taking responsibility, and cooperation skills. Therefore, students may be provided with different skills using scamper technique in teaching-learning environment.

Experimental studies in future should be conducted to determine the effect of scamper technique. These studies in which student were made to implement consciously may enable them to always think multidimensional and produce creative solutions in any subject. The process may become effective through informing parents about the study and the applied technique.